

สรุป อภิปรายผล และเสนอแนะ

6.1 สรุปผล

จากการศึกษาทัศนคติต่อระบบบำบัดน้ำเสียในหมู่บ้านขนาดกลางและเล็ก : กรณีศึกษาเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาทัศนคติของผู้อยู่อาศัยต่อระบบบำบัดน้ำเสีย และศึกษาปัญหา อุปสรรคในการบำรุงรักษาระบบบำบัดน้ำเสีย

6.1.1 ทัศนคติต่อระบบบำบัดน้ำเสียทั้ง 2 ประเภท มีประเด็นต่างๆ ดังนี้

1.หมู่บ้านที่ใช้ระบบบำบัดน้ำเสียแยกส่วน ผู้อยู่อาศัยมีความคิดเห็นเป็นสัดส่วนที่ใกล้เคียงกันว่าตนเองต้องเป็นผู้รับผิดชอบในการบำรุงรักษาและค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้น ซึ่งมีผลมาจากความแตกต่างของพื้นฐานระดับรายได้

2.หมู่บ้านที่ใช้ระบบบำบัดน้ำเสียรวม ผู้อยู่อาศัยส่วนมากไม่เห็นด้วยที่ตนเองจะต้องรับผิดชอบการบำรุงรักษาและภาระค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้น

3.ทัศนคติต่อการบำรุงรักษา พบว่า ในหมู่บ้านที่ใช้ระบบบำบัดน้ำเสียรวม ไม่มีการบำรุงรักษา ทำให้ผลการศึกษาในส่วนนี้

ในหมู่บ้านที่ใช้ระบบบำบัดน้ำเสียแยกส่วน พบว่า ผู้ตอบส่วนมากมีความคิดเห็นว่า ระบบบำบัดน้ำเสียแยกส่วน ใช้ค่าใช้จ่ายน้อย ไม่ต้องใช้ความสม่ำเสมอในการดูแล ความยุ่งยากในการดูแลน้อย ทำให้ผู้อยู่อาศัยสามารถดูแลเองได้

6.1.2 ปัญหาและอุปสรรคในการบำรุงรักษาระบบบำบัดน้ำเสีย

ปัญหาและอุปสรรคสำคัญ ที่ทำให้ระบบบำบัดน้ำเสียทั้ง 2 ประเภท ไม่ได้รับการบำรุงรักษา มีดังนี้

1.ผู้อยู่อาศัยไม่มีการรับรู้ว่ามีบ้านหรือหมู่บ้านของตนเองมีระบบบำบัดน้ำเสีย หรือผู้ที่มีการรับรู้ส่วนใหญ่ก็ทราบด้วยตนเองหรือสมาชิกในครอบครัว ดังนั้นจึงขาดความรู้ในการบำรุงรักษาว่าต้องทำอะไร อย่างไร

2.ผู้อยู่อาศัยส่วนมากมีจิตสำนึกที่ดีและอยากมีระบบบำบัดน้ำเสีย แต่ขาดความรู้ความเข้าใจ ในเรื่องของปัญหามลพิษทางน้ำ โดยมีความคิดเห็นว่าน้ำทิ้งจากที่อยู่อาศัยหรือชุมชนหมู่บ้านจัดสรร ไม่ได้เป็นสาเหตุหลักของมลพิษทางน้ำ จึงทำให้คิดว่าไม่มีความจำเป็นที่จะต้องมีการบำบัดน้ำเสียในบ้านหรือหมู่บ้านของตนเอง

3.ผู้อยู่อาศัยส่วนมากมีความคิดเห็นว่า การมีระบบบำบัดน้ำเสียทำให้เพิ่มภาระค่าใช้จ่าย ดังนั้น การมีระบบบำบัดน้ำเสียจึงส่งผลต่อผู้มีระดับรายได้น้อยในเรื่องของค่าใช้จ่าย ส่วนผู้มีรายได้สูงนั้น ขึ้นอยู่กับพื้นฐานของแต่ละบุคคล

4.การจัดการชุมชนนั้น จะมีผลเฉพาะระบบบำบัดน้ำเสียรวม เนื่องจากในการดูแลระบบบำบัดน้ำเสียรวม ต้องใช้งบประมาณสูง ต้องมีผู้รับผิดชอบซึ่งต้องเป็นองค์กร หรือตัวแทนของชุมชน เช่น คณะกรรมการหมู่บ้าน องค์กรปกครองท้องถิ่นของภาครัฐ รวมไปถึงผู้ประกอบตนเอง แต่เมื่อไม่มีองค์กรตัวแทน ระบบบำบัดน้ำเสียรวมจึงได้รับผลกระทบ

6.2 อภิปรายผล

6.2.1 ถึงแม้ผู้อยู่อาศัยส่วนมากจะมีจิตสำนึกที่ดี แต่ในทัศนคติของผู้อยู่อาศัยที่มีต่อระบบบำบัดน้ำเสีย พบว่าเป็นเรื่องของภาระค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นเป็นหลัก จะเห็นได้ว่าผู้ที่มีระดับรายได้น้อยจึงไม่ยอมมีระบบบำบัดน้ำเสีย เพราะคิดว่าจะทำให้มีภาระค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นรวมถึงความไม่พร้อมที่จะรับผิดชอบภาระการบำรุงรักษา แต่ในผู้ที่มีระดับรายได้สูงนั้น ที่มีสถานะการครอบครองเป็นเจ้าของบ้าน ส่วนใหญ่ก็จะยอมมีระบบบำบัดน้ำเสีย และมีความพร้อมที่จะรับผิดชอบค่าใช้จ่ายและภาระการบำรุงรักษา ดังนั้น การเลือกใช้ระบบบำบัดน้ำเสียในหมู่บ้านจัดสรร โดยเฉพาะหมู่บ้านระดับราคาต่ำ ซึ่งผู้ซื้อส่วนใหญ่ก็จะเป็นผู้ที่มีรายได้ต่ำ จึงต้องเลือกใช้ระบบที่ไม่ต้องใช้งบประมาณในการดูแลมากนัก ซึ่งก็หมายความว่า เป็นระบบที่ใช้เทคโนโลยีต่ำ ประสิทธิภาพในการบำบัดก็จะต่ำ ดังนั้นในเรื่องของมาตรฐานน้ำที่ได้ก็จะมีคุณภาพต่ำ

แต่เมื่อผู้ประกอบการต้องเลือกระบบบำบัดน้ำเสียที่มีประสิทธิภาพในการบำบัดต่ำแล้ว น่าจะเลือกระบบน้ำเสียที่มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติได้ คือ สามารถดูแลง่าย ไม่ใช้งบประมาณสูงซึ่งน่าจะเหมาะกับหมู่บ้านที่มีระดับราคาต่ำ ซึ่งหมายถึงระบบบำบัดน้ำเสียแยกส่วนแบบฝังดิน นอกจากนี้แล้ว ก็ยังมีถังดักไขมันซึ่งจัดได้ว่าเป็นระบบบำบัดน้ำเสียแยกส่วนอีกประเภทหนึ่ง ที่ไม่ต้องใช้งบประมาณในการดูแลสูง สามารถดูแลบำรุงรักษาได้ง่าย

6.2.2 การที่ระบบบำบัดน้ำเสีย ไม่ได้รับการบำรุงรักษามีมาจากหลายสาเหตุ ดังนี้

1.การรับรู้ในเรื่องของระบบบำบัดน้ำเสียและสิทธิ หน้าที่ ในการอยู่อาศัยในหมู่บ้านจัดสรร

ระบบบำบัดรวม ถึงแม้ระบบบำบัดรวมจะมีการรับรู้ที่ง่ายกว่า ทำให้มีผู้อยู่อาศัยรับรู้สูงกว่าระบบบำบัดแยกส่วน แต่ผู้ที่มีการรับรู้ส่วนใหญ่ก็เป็นผู้อยู่อาศัยในบ้านที่อยู่ใกล้สถานที่ตั้งของระบบบำบัดรวม บางคนก็มีการรับรู้แต่ไม่ทราบว่าเป็นระบบบำบัด นอกจากนี้แล้ว ผู้วิจัยได้ทำการสอบถามผู้อยู่อาศัยในหมู่บ้านที่ใช้ระบบบำบัดรวมเกี่ยวกับ การจัดตั้งคณะกรรมการหมู่บ้านเพื่อดูแลสาธารณูปโภค พบว่าทั้ง 2 หมู่บ้านได้เคยพยายามจะทำการจัดตั้ง แต่ก็เกิดปัญหา เรื่องการเก็บค่าส่วนกลาง นั้นแสดงให้เห็นว่า การจัดตั้งคณะกรรมการหมู่บ้านและเก็บค่าใช้จ่ายส่วนกลางเป็นเรื่องยาก โดยเฉพาะหมู่บ้านระดับราคาต่ำ ดังนั้นจึงไม่มีงบประมาณและผู้รับผิดชอบหน้าที่ดูแล สาธารณูปโภคจึงเกิดความเสื่อมสภาพ นอกจากนี้แล้วผู้ประกอบการก็ยังไม่ได้มีการ โอนทรัพย์สินส่วนกลางต่างๆ องค์กรของ

รัฐจึงไม่สามารถเข้ามาทำการบำรุงรักษาได้ ดังนั้นปัญหาของการบำรุงรักษาระบบบำบัดน้ำเสียรวมนั้น เนื่องจากทรัพย์สินส่วนกลาง ที่ไม่มีความสำคัญต่อผู้อยู่อาศัย และไม่มืองค์กรที่จะดูแล

ระบบบำบัดแยกส่วน ผู้อยู่อาศัยส่วนมากไม่มีการรับรู้ เนื่องจากเป็นระบบที่ฝังอยู่ใต้ดิน ผู้ที่มีการรับรู้ส่วนมากก็เนื่องจากได้รับความรู้จากสื่อต่างๆซึ่งก็เป็นส่วนน้อย สำหรับผู้ที่มีการรับรู้ก็ไม่ค่อยได้ทำการบำรุงรักษา เนื่องจากไม่รู้ว่าจะต้องบำรุงรักษาเมื่อไหร่ ในผู้อยู่อาศัยที่เคยบำรุงรักษาก็เนื่องจากเกิดปัญหา เช่น ส้วมเต็ม เกิดกลิ่นเหม็น ทำให้คิดว่าต้องมีการสูบล้าง

2.ความรู้ ความเข้าใจในเรื่องของปัญหามลพิษและการบำรุงรักษาระบบบำบัดน้ำเสีย

ปัญหาที่ทำให้ระบบบำบัดน้ำเสียไม่ได้รับการบำรุงรักษา เพราะผู้อยู่อาศัยยังขาดความรู้ความเข้าใจ ว่าน้ำทิ้งจากที่อยู่อาศัยเป็นปัญหาสำคัญที่ทำให้เกิดมลพิษทางน้ำ จึงทำให้ไม่เห็นความจำเป็นที่จะต้องมียระบบบำบัดน้ำเสียในบ้านหรือหมู่บ้านของตนเอง ดังนั้น เมื่อผู้อยู่อาศัยซื้อบ้านมาจากผู้ขาย ไม่ว่าจะมาจากทางโครงการ โดยตรงหรือจากเจ้าของบ้านเดิม จึงไม่ได้ให้ความสนใจที่จะดูแลบำรุงรักษา

6.2.3 ข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษาเกี่ยวกับการบำรุงรักษาระบบบำบัดน้ำเสีย พบว่า ระบบบำบัดน้ำเสียแบบแยกส่วน เหมาะสมกับหมู่บ้านขนาดกลางและเล็กที่มีระดับราคาต่ำ เพราะ ผู้อยู่อาศัยสามารถดูแลรักษาระบบบำบัดเองได้ ใช้งบประมาณน้อย และผู้อยู่อาศัยมีความคิดเห็นว่าเป็นหน้าที่ของตนที่จะต้องบำรุงรักษา

6.3 ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย ดังนี้

6.3.1 เนื่องจากผลการศึกษา พบว่าผู้อยู่อาศัยส่วนมากไม่มีการรับรู้ว่าเป็นบ้านหรือหมู่บ้านของตนเองมีระบบบำบัดน้ำเสีย ดังนั้นเมื่อผู้ประกอบการจะปิดโครงการจะโอนหน้าที่การบำรุงรักษา ควรที่จะมีการประชาสัมพันธ์ทั้งก่อนและหลังการเข้าอยู่ในช่วงแรกในเรื่องงานระบบต่างๆที่ต้องคอยดูแล เรื่องของทรัพย์สินส่วนกลางที่มีอยู่ในโครงการ สิทธิและหน้าที่ในการที่จะต้องจ่ายค่าส่วนกลาง รวมไปถึงการจัดทำคู่มือเพื่อให้ความรู้กับผู้อยู่อาศัย ในการดูแลบำรุงรักษาระบบต่างๆในบ้าน ที่ผู้อยู่อาศัยทั่วไปยังขาดความรู้ เช่น ระบบไฟ ระบบสุขาภิบาล รวมไปถึงระบบบำบัดน้ำเสียแยกส่วนที่อยู่ในบ้าน นอกจากนี้แล้วหากให้คำแนะนำในการจัดตั้งนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรรในเบื้องต้น ให้กับผู้อยู่อาศัยก็จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง

6.3.2 นอกจากการทำคู่มือเพื่อเพิ่มความรู้ในการดูแลบำรุงรักษาแล้ว สำหรับบ้านมือหนึ่งที่ตั้งซื้อโดยตรงจากโครงการแล้ว ผู้อยู่อาศัยส่วนใหญ่ที่ไม่มีการรับรู้ว่าเป็นบ้านหรือหมู่บ้านของตนเอง

ในกรณีที่เป็นการซื้อขายบ้านมือสอง หรือมือสาม ค่อยจากเจ้าของบ้านเดิม ควรที่จะมีแบบสัญญามาตรฐานดังที่กรมที่ดินได้มีการจัดทำขึ้น โดยควรที่จะเพิ่มส่วนที่ระบุว่ามิระบบบำบัดน้ำเสียแยกส่วนในบ้าน อยู่ตรงไหน ควรระบุให้ชัด เพื่อให้ผู้ที่ซื้อบ้านค่อยจากเจ้าของเดิม มีการรับรู้มากขึ้น

นอกจากนี้แล้วควรมีแปลนบ้านหรือผังหมู่บ้านแนบกับสัญญามาตรฐานดังกล่าวด้วย โดยในผังหมู่บ้านหรือแปลนบ้านนั้นๆ จะต้องแสดงตำแหน่งของระบบบำบัดน้ำเสียในหมู่บ้านหรือบ้าน ขึ้นกับประเภทของระบบบำบัดน้ำเสียที่ใช้ในโครงการ ดังนี้

ถ้าหมู่บ้านนั้นใช้ระบบบำบัดน้ำเสียรวม ควรจะมีผังโครงการ โดยในผังโครงการจะต้องแสดงตำแหน่งของระบบบำบัดน้ำเสียรวม ส่วนในกรณีที่โครงการหมู่บ้านจัดสรรใช้ระบบบำบัดแยกส่วน ก็ควรจะต้องเป็นแปลนบ้าน และแสดงตำแหน่งของระบบบำบัดน้ำเสียแยกส่วน

6.3.3 สำหรับการแนวทางปัญหาการไม่ได้รับการบำรุงรักษาระบบบำบัดน้ำเสียรวมในหมู่บ้านจัดสรร จะแบ่งเป็น 2 กรณี ดังนี้

กรณีแรก หมู่บ้านเก่าที่ขออนุญาตจัดสรรในช่วงปี พ.ศ.2535 - 2543 ซึ่งขออนุญาตจัดสรรที่ดินในช่วงกฎหมาย ปว.286 พ.ศ.2515 ที่ไม่ได้รับการดูแลสาธารณูปโภคต่างๆ โดยเฉพาะระบบบำบัดน้ำเสียรวม เนื่องจาก ปว.286 พ.ศ.2515 ได้กำหนดแนวทางการบำรุงรักษาสาธารณูปโภค 2 แนวทาง คือ ผู้ประกอบการดูแลเอง หรือ โอนให้เป็นสาธารณะสมบัติวิธีใดวิธีหนึ่ง ดังนั้น ในหมู่บ้านต่างๆที่ไม่ได้รับการดูแลและผู้ประกอบการยังไม่ได้โอนทรัพย์สินส่วนกลางต่างๆให้กับหน่วยงานรัฐ นั้นหมายความว่า ผู้ประกอบการยังคงความรับผิดชอบในการดูแลสาธารณูปโภคในหมู่บ้านนั้นๆอยู่ หากผู้ประกอบการไม่ทำการบำรุงรักษาสาธารณูปโภค ผู้อยู่อาศัยสามารถยื่นคำร้องต่อสำนักงานคุ้มครองสิทธิผู้บริโภค เพื่อให้ผู้ประกอบการได้รับผิดชอบ แต่ในกรณีที่ผู้ประกอบการนั้นได้ปิดกิจการไปแล้ว ผู้อยู่อาศัยยังสามารถรวมตัวกันเพื่อก่อตั้งนิติบุคคลหมู่บ้าน เพื่อคัดเลือกคณะกรรมการหมู่บ้านเป็นตัวแทนในการทำหน้าที่บำรุงรักษาสาธารณูปโภคได้ตามพระราชบัญญัติการจัดสรรที่ดิน พ.ศ.2543 ที่เปิดโอกาสให้หมู่บ้านเก่าสามารถดูแลสาธารณูปโภคในหมู่บ้านของตนเองได้

กรณีที่สอง หมู่บ้านที่ขออนุญาตจัดสรรที่ดิน หลังปีพ.ศ.2543 ซึ่งถูกควบคุมโดยพระราชบัญญัติการจัดสรรที่ดิน พ.ศ.2543 เนื่องจากผลการศึกษาพบว่าระบบบำบัดแยกส่วนเหมาะสมกับหมู่บ้านระดับราคาต่ำในทางปฏิบัติ จึงควรมีข้อกำหนดในการจัดสรรที่ดิน เกี่ยวกับเรื่องระบบบำบัดน้ำเสียที่ใช้ ว่าควรใช้ระบบบำบัดแยกส่วนเป็นพื้นฐาน ในหมู่บ้านระดับราคาต่ำทุกขนาด โดยสามารถออกเป็นประกาศคณะกรรมการจัดสรรที่ดินกลาง เพื่อให้หมู่บ้านระดับราคาต่ำ ใช้ระบบบำบัดแยกส่วนทั้งหมด

6.3.4 จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวกับระบบบำบัดน้ำเสียที่เกี่ยวข้อง ส่วนมากมุ่งเน้นไปที่ปัญหาด้านกฎหมาย ด้านเทคโนโลยี แต่จากผลการวิจัยที่ได้แล้ว พบว่ามีประเด็นเรื่องของสังคมที่

เกี่ยวข้องกับด้วย ดังนั้นประเด็นทางสังคมเหล่านี้น่าที่จะมีการศึกษาเพิ่มเติม เช่น อาจศึกษาในหมู่บ้านที่มีระดับราคาแตกต่างจากที่ผู้วิจัยได้ศึกษาไว้แล้ว